

Ontspanning in de Winterswijkse Poort: kansen voor ondernemers

Harriët Hofsink
Marien Borgstein

Projectcode 62434

Juli 2001

Rapport 4.01.04

LEI, Den Haag

Het LEI beweegt zich op een breed terrein van onderzoek dat in diverse domeinen kan worden opgedeeld. Dit rapport valt binnen het domein:

- ☐ Wettelijke en dienstverlenende taken
- ☐ Bedrijfsontwikkeling en concurrentiepositie
- ☐ Natuurlijke hulpbronnen en milieu
- ☒ Ruimte en Economie
- ☐ Ketens
- ☐ Beleid
- ☐ Gamma, instituties, mens en beleving
- ☐ Modellen en Data

Ontspanning in de Winterswijkse Poort: kansen voor ondernemers.

Hofsink, H.C. en ir. M.H. Borgstein

Den Haag, LEI, 2001

Rapport 4.01.04; ISBN 90-5242-668-6; Prijs f 36,- (inclusief 6% BTW)

55 p., 16 tab., 5 bijl.

Binnen het programma Meervoudig Duurzaam Landgebruik is een vraaganalyse voor het gebied de Winterswijkse Poort uitgevoerd onder de inwoners van Winterswijk en Lichten-voorde, aangevuld met de mening van bezoekers van een aantal recreatieparken in het gebied. De uitkomsten van de vraaganalyse geven richting aan de gewenste ontwikkeling voor het gebied, gezien vanuit de gebruiker.

Bestellingen:

Telefoon: 070-3358330

Telefax: 070-3615624

E-mail: publicatie@lei.wag-ur.nl

Informatie:

Telefoon: 070-3358330

Telefax: 070-3615624

E-mail: informatie@lei.wag-ur.nl

© LEI, 2001

Vermenigvuldiging of overname van gegevens:

- ☒ toegestaan mits met duidelijke bronvermelding
- ☐ niet toegestaan

Op al onze onderzoeksopdrachten zijn de Algemene Voorwaarden van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO-NL) van toepassing. Deze zijn gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel Midden-Gelderland te Arnhem.

Inhoud

	Blz.
Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1. Inleiding	13
1.1 Aanleiding	
1.2 Doelstelling	13
1.3 Aanpak	14
1.4 Opbouw rapport	14
2. Uitkomsten enquêtes inwoners Winterswijk en Lichtenvoorde	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Winterswijkse Poort, bezoek en activiteiten	15
2.3 Bezoek en activiteiten in de natuur	16
2.4 Algemeen	17
2.5 Slot	18
3. Uitkomsten enquêtes verblijfsrecreanten	20
3.1 Inleiding	20
3.2 Winterswijkse Poort, bezoek en activiteiten	20
3.3 Bezoek en activiteiten in de natuur	21
3.4 Algemeen	22
3.5 Verschillen inwoners en verblijfsrecreanten	23
4. Kansrijke productmarkt combinaties	25
4.1 Inleiding	25
4.2 Kansrijke producten en voorzieningen	25
4.3 Slotbeschouwing	27
Literatuur	29
Bijlagen	31
1	31
2	43
3	48
4	50
5	52

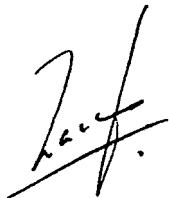
Woord vooraf

Het project 'Winterswijkse Poort' is een voorbeeldproject binnen het programma Meervoudig Duurzaam Landgebruik. Het doel van dit programma is om vormen van meervoudig duurzaam landgebruik een zodanige invulling te geven dat dit een goed ontwikkelingsperspectief biedt voor de streek (beter inkomen, verbetering leefbaarheid, ecologisch duurzaam, oplossing milieuproblemen). In dit programma werken onder meer samen de Vereniging Natuurmonumenten, de Gelderse Land en Tuinbouw Organisatie (GLTO) en het WCL (Waardevol Cultuur Landschap)-bureau. Nieuwe initiatieven dienen zoveel mogelijk gedragen te worden door de direct betrokkenen in de streek (bottom-up benadering).

In dit onderzoek staat de vraaganalyse centraal. Deze analyse is gedaan aan de hand van 2 workshops op bungalowparken en enquêtes die zijn uitgedeeld onder inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde en onder (tijdelijke) bewoners op een aantal bungalowparken. Het onderzoeksteam bestond uit mw. H.C. Hofsink en ir. M.H. Borgstein (projectleider). Het team is ondersteund door dr. H. Hansman bij het opstellen van de enquête en de gehouden workshops. Verder waren mw. E.A.J. Rodriguez-Zwambag en mw. C.M. de Zwijger-Brabander verantwoordelijk voor de invoering van de enquêtegegevens.

Ik spreek de hoop uit dat deze vraaganalyse de verschillende actoren die direct dan wel indirect bij de ontwikkelingen in de Winterswijkse Poort zijn betrokken, enig houvast en richting geeft bij het verder uitwerken van het thema meervoudig duurzaam landgebruik.

De directeur,

Prof.dr.ir. L.C. Zachariasse

Samenvatting

Het Landbouw-Economisch Instituut (LEI) heeft een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van meervoudig duurzaam ruimtegebruik in de Winterswijkse Poort. Naast een eerder uitgevoerde gebiedsanalyse bij de boeren in het gebied, is er ook een onderzoek gedaan naar de wensen en behoeften van mensen die in de omgeving van de Winterswijkse Poort wonen in Winterswijk of Lichtenvoorde en op de recreatieparken. Om de wensen en behoeften in kaart te kunnen brengen is gebruikgemaakt van enquêtes. In het gebied zijn duizend enquêtes uitgezet waarvan 25% is teruggestuurd.

De inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde en hun recreatiebehoefte.

Hun Achtergrond

Uit de enquête bleek dat van de inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde zo'n driekwart wel eens één keer per maand naar de Winterswijkse Poort te gaan. Verder blijkt er een trouwe groep van ongeveer een kwart te zijn die meerdere keren per maand gaat. Van alle bezoekers heeft bijna de helft 1 of meer kinderen. Daarnaast heeft meer dan driekwart een partner. De gemiddeld leeftijd bedraagt 48 jaar met relatief meer mensen in de klassen 30-39 en 40-49 jaar. Qua opleiding heeft meer dan een derde van de bezoekers een mbo-opleiding, een derde hbo universitair en een kwart heeft een lbo-opleiding. Verder blijkt zo'n 50% een betaalde baan te hebben, gevolgd door uitkeringen (20%), als tweede belangrijke groep.

Wanneer het gaat om hobby's, blijkt men met name actief te zijn op het gebied van recreatief sporten, meer dan 90%. Hieronder wordt dan verstaan wandelen, fietsen en dergelijke. Ook lezen blijkt met meer dan 75% populair te zijn. Hobby's die minder populair zijn, zijn computeren, fotografie en gezelschapsspelen met interesse van rond de 30%.

Activiteiten buiten de Winterswijkse Poort

Landelijke attracties die de bezoekers van de Winterswijkse Poort aanspreken zijn bloemencorso's, monumentale gebouwen en dierentuinen. In de omgeving van Winterswijk blijken met name de Watermolen Berenschot, de Steengroeve en museum Freriks populair te zijn. Opvallend impopulair zijn de (kunst)galerijen als Koempoelan, Mondriaanhuis en Help U Zelfen.

Verder wordt informatie over evenementen, attracties en mogelijkheden om te recreëren in de buurt van Winterswijk met name verkregen via huis-aan-huisbladen en familie en vrienden (meer dan 80%), naast regionale kranten en VVV (meer dan 70%). Van tijdschriften, landelijke kranten, kabelkrant en internet wordt in mindere mate gebruikgemaakt. Toch is het opvallend dat bijna 30% al gebruikmaakt van internet als informatiebron.

Waardering van de Winterswijkse Poort

Men is zeer tevreden over het gebied omdat 80% een bezoek aan de Winterswijkse Poort zou aanraden aan andere mensen. De belangrijkste redenen waarom mensen naar de Winterswijkse Poort gaan zijn wandelen, fietsen en de natuur. Een derde van de respondenten zegt iets te missen in het gebied. De vraag wat zij dan missen wordt vooral beantwoord met picknickmogelijkheden (20%), natuurinformatiepunt (15%) en zwemmogelijkheden (13%). Naast deze hoofdcategorieën zijn er ook nog spontaan een aantal gemiste voorzieningen genoemd als rustbankjes, fiets- en ruitersporen, afvalbakken en terrasjes/horeca. Ook dit biedt mogelijkheden voor ondernemers in het gebied om hier op in te springen. Dit kan op individuele basis maar ook gezamenlijk.

Wanneer de respondenten gevraagd wordt naar hun mening over een aantal mogelijke voorzieningen, die overigens nu nog niet in het gebied aanwezig zijn, kunnen de antwoorden in 3 categorieën verdeeld worden:

- vogelobservatiepunt, natuurinformatiecentrum en opengesteld landgoed (50% van de respondenten);
- opengesteld boerenbedrijf en beter openbaar vervoer (40% van de respondenten);
- winkel met streekproducten, speeltuin en kinderboerderij (30% van de respondenten).

Hieruit blijkt dat naast natuur-educatie ook excursies op bedrijven en verkoop van streekproducten in combinatie met een goede bereikbaarheid mogelijkheden bieden.

Recreanten in de Winterswijkse Poort en hun recreatiegedrag

Naast inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde zijn ook de (tijdelijke) bewoners op een aantal bungalowparken geëncouraged. Zij worden in het vervolg aangeduid met recreanten. Verder zal in de samenvatting alleen ingegaan worden op de verschillen met de inwoners zoals die uit de analyse naar voren is gekomen.

Achtergrond

Opvallend bij de recreanten is dat de groep met een betaalde baan iets lager is en de groep gepensioneerden/VUT-ters groter. Een gevolg van het laatste is dan ook dat de gemiddelde leeftijd hoger is.

Activiteiten buiten de Winterswijkse Poort

Qua activiteiten is er nauwelijks verschil; wel als we kijken naar de geraadpleegde informatiebron. VVV's en tijdschriften als bron van informatie blijken veel belangrijker te zijn (98% van de respondenten respectievelijk 74%)

Waardering van de Winterswijkse Poort

Ook de recreanten, 96%, blijken zeer tevreden over het gebied te zijn. De belangrijkste redenen voor hen om naar het gebied te komen zijn fietsen gevolgd door natuur en wandelen. Opvallend is dat als men iets mist, zwemmogelijkheden minder vaak genoemd wordt. Ten aanzien van nieuwe voorzieningen in het gebied, is er een andere volgorde dan bij de inwoners uit Winterswijk en Lichtenvoorde:

- opengesteld landgoed of boerenbedrijf en plek om vogels te observeren voor zo'n 60% van de respondenten;
- winkel met streekproducten voor 50% van de respondenten;
- natuurcamping en kinderboerderij voor zo'n 40% van de respondenten.

Kansen op basis van vraaganalyse

Uit de redenen van bezoek, wat er gemist wordt en mogelijke nieuwe voorzieningen, kunnen de volgende combinaties van producten en diensten worden gemaakt:

Algemene voorzieningen:	
1.	Bankjes, afvalbakken, informatievoorziening, parkeergelegenheid en infrastructuur voor fiets-, wandel- en ruiterspaden.
2.	Natuur. Vogelobservatie, natuurinformatiepunt, excursies met boswachter, natuurcamping
3.	Streek/cultuur. Opengesteld boerenbedrijf of landgoed, winkel met streekproducten, overnachten op landgoed, kamperen bij de boer.
4.	Vermaak/Kinderen. Speeltuin, horeca, kinderboerderij.

De vier combinaties kunnen onderling weer gecombineerd worden waarbij er tussen de verschillende ondernemers/aanbieders uit verschillende sectoren kan worden samengewerkt. Ook ondersteuning voor een dergelijke samenwerking vanuit de verschillende bestuurslagen is wenselijk.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Het project 'Winterswijkse Poort' is een voorbeeldproject binnen het programma Meervoudig Duurzaam Landgebruik Winterswijk. Het doel is om vormen van meervoudig duurzaam landgebruik een zodanige invulling te geven dat dit een goed ontwikkelingsperspectief biedt voor de streek. Afgeleide doelen zijn:

- een beter inkomen voor de ondernemers in het gebied (economisch aspect);
- een bijdrage aan vitale ontwikkelingen en leefbaarheid in het gebied. Dit op een wijze zodat dit past bij de streekcultuur (sociaal aspect);
- een bijdrage aan ecologische duurzaamheid en biodiversiteit in het gebied (ecologisch aspect);
- bijdragen aan oplossingen voor milieuproblemen (milieuaspect).

De bedoeling van het project is dat nieuwe initiatieven zoveel mogelijk gedragen worden door de direct betrokkenen in de streek (bottom-up benadering). Dit op een zodanige wijze dat de eerder genoemde doelen verwezenlijkt worden. Voordat ondernemers nieuwe initiatieven gaan uitvoeren is het belangrijk eerst te kijken naar de behoefte aan producten en diensten in het gebied, onder (potentiële) gebruikers. Op grond hiervan kunnen de ondernemers vervolgens een keuze maken voor een van deze (kansrijke) initiatieven. Daarom is er een vraaganalyse uitgevoerd waarbij aan bewoners van Winterswijk en Lichtenvoorde naast verblijfsrecreanten gevraagd is wat zij nu doen, zouden willen doen en missen aan producten en diensten in de Winterswijkse Poort. De uitkomsten van de vraaganalyse kunnen door de ondernemers gebruikt worden als leidraad voor nieuw te starten activiteiten. Uiteindelijk moet er een door bewoners en ondernemers gedragen integraal inrichtingsplan voor het gebied komen waarbij wonen, werken, natuur, recreatie en agrarische functies in een goede onderlinge samenhang worden gerealiseerd. Dit onderzoek is een aanvulling op de door het LEI uitgevoerde gebiedsanalyse (Rijk, 2000).

1.2 Doelstelling

In dit onderzoek staat een analyse van de vraag bij (tijdelijke) bewoners centraal. Het doel van dit onderzoek is een bijdrage leveren aan een economisch en ecologisch duurzaam klimaat voor ondernemers in en om het gebied de Winterswijkse Poort door het produceren en aanbieden van producten en diensten waar vraag naar is. De producten en diensten die dan vervolgens aangeboden worden, zouden onderdeel moeten zijn van een integratie van verschillende functies als wonen, werken, natuur, recreatie en landbouw. Een dergelijke

integratie wordt ook nagestreefd binnen het programma Meervoudig Duurzaam Landgebruik.

1.3 Aanpak

Er zijn twee workshops met bewoners en verblijfsrecreanten in de Winterswijkse Poort gehouden. Met de informatie die uit deze workshops werd verkregen is een SWOT-analyse van de Winterswijkse Poort gemaakt (zie het verslag van de workshops in bijlage 2). De informatie die uit de workshops naar voren kwam heeft tevens gediend als input bij het maken van de enquête voor de vraaganalyse (zie bijlage 1 voor de enquête). De enquêtes zijn uitgedeeld onder inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde en onder verblijfsrecreanten in en om de Winterswijkse Poort. Van de duizend enquêtes is zo'n 25% teruggestuurd. Na correctie van de uitkomsten voor leeftijd en geslacht bleek er een oververtegenwoordiging te zijn van hoger opgeleiden. Hierdoor zijn de uitkomsten niet representatief voor de gehele bevolking van Winterswijk en Lichtenvoorde. De uitkomsten van de enquête worden in dit rapport beschreven.

1.4 Opbouw rapport

In dit rapport wordt verslag gedaan van de vraaganalyse aan de hand van de uitkomsten van de enquêtes. In hoofdstuk 2 worden de resultaten van de enquêtes onder inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde weergegeven, terwijl in hoofdstuk 3 de resultaten van de enquêtes onder verblijfsrecreanten worden uitgewerkt.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 beschreven naar welke voorzieningen en producten vraag is en worden deze kansrijke producten en voorzieningen verder beschreven. Tevens zullen in dit hoofdstuk een aantal kansrijke productcombinaties worden uitgewerkt.

Naast dit rapport waarin de uitkomsten van de enquête zijn beschreven, kan de geïnteresseerde lezer ook nog een tabellenboek, dat bij dit onderzoek hoort, verkrijgen.

2. Uitkomsten enquêtes inwoners Winterswijk en Lichtenvoorde

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven van de enquêtes die gehouden zijn onder de inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde. Allereerst wordt ingegaan op de mensen die wel de Winterswijkse Poort bezoeken. De redenen van dit bezoek worden weergegeven, wat men mist in de Winterswijkse Poort en ook hoe men erover zou denken wanneer bepaalde nieuwe voorzieningen in dit gebied zouden worden gerealiseerd. Waar zinvol wordt onderscheid gemaakt tussen zogenaamde heavy- en light users van de Winterswijkse Poort (mensen die vaker en minder vaak naar het gebied komen). Tevens wordt ingegaan op de uitkomsten van algemene vragen zoals activiteiten in de natuur die al of niet aanspreken bij de respondenten, het bezoek aan attractiepunten, het zoeken van informatie en hobby's. Tot slot wordt kort ingegaan op de persoonskenmerken van de respondenten. In het tabellenboek zijn de tabellen opgenomen waarin de volledige scores op de verschillende onderdelen zijn weergegeven.

2.2 Winterswijkse Poort, bezoek en activiteiten

Bezoek aan de Winterswijkse Poort (N = 209)

Het blijkt dat het grootste deel van de respondenten¹ (87%) minstens een maal per jaar in de Winterswijkse Poort komt, 13% heeft geen bezoek aan de Winterswijkse Poort gebracht. De belangrijkste redenen van deze respondenten die worden gegeven voor het niet-bezoeken (N = 27) zijn 'slecht ter been zijn' (28%), 'geen tijd hebben' (18%) en 'bezoekt liever een ander gebied' (17%). 79% van de respondenten die wel de Winterswijkse Poort bezoeken (N = 182) komt hooguit 1-maal per maand, dit zijn de light-users, terwijl 21% meerdere keren per maand of zelfs wekelijks het gebied bezoekt en daarmee heavy-users genoemd kunnen worden.

Redenen van bezoek aan de Winterswijkse Poort (N = 182)

De belangrijkste redenen van een bezoek aan de Winterswijkse Poort zijn wandelen (94%), fietsen (72%) en kijken en luisteren naar de natuur (41%).

Opvallend is dat bij de heavy-users (N = 38) fietsen populairder (81% zegt te fietsen in het gebied) is dan bij de light-users (69%, N = 144). Wandelen is bij alle respondenten die de Winterswijkse Poort bezoeken ongeveer even populair. Echter, een groot verschil doet zich wederom voor tussen heavy- en light-users wanneer het gaat om het bekijken en

¹ Na correctie van de uitkomsten voor leeftijd en geslacht bleek er een oververtegenwoordiging te zijn van hoger opgeleiden, waardoor de uitkomsten niet representatief zijn voor de inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde.

beluisteren van de natuur: 63% van de heavy-users geeft aan dat dit een van de redenen is om het gebied te bezoeken tegenover 36% van de light-users.

Wat mist men in Winterswijkse Poort (N = 182)?

Van de respondenten die wel naar Winterswijkse Poort gaan zegt een derde (33%) wat te missen in het gebied. Het grootste deel van deze respondenten vindt het prima zoals het nu is (63%) en slechts een klein deel maakt het niets uit (4%). Van de zogenaamde heavy-users zegt 45% wel iets te missen in het gebied, van de light-users mist 31% iets in de Winterswijkse Poort.

Wat de respondenten die wel iets missen in de Winterswijkse Poort (N = 68) vooral missen, zijn picknickmogelijkheden (20%), een natuurinformatiepunt (16%) en mogelijkheden om te zwemmen (14%). 40% van deze respondenten heeft zelf nog spontaan een aantal voorbeelden ingevuld van wat men mist, waarbij de meesten denken aan bankjes om te kunnen rusten, fiets- en ruiterpaden, afvalbakken, terrasje/horecagelegenheid.

Wanneer aan de respondenten wordt gevraagd naar de oplossingen die men kan bedenken voor het gemis in de Winterswijkse Poort komen er verschillende ideeën naar voren. Het creëren van picknickplaatsen en mogelijkheden om uit te rusten (bankjes, terrasje) worden vaak genoemd. Tevens blijkt men vaak een oplossing te suggereren die een combinatie van verschillende voorzieningen inhoudt, zoals parkeergelegenheid waar men ook kan picknicken en waar kinderen kunnen spelen (speeltuin). Bovendien blijkt er behoefte te zijn aan informatie. Hierbij kan allereerst gedacht worden aan bewegwijzering in het gebied (bijvoorbeeld wandel- en fietsroutes). Ook kan hier worden gedacht aan informatievoorziening over het gebied zelf en de natuur in het gebied. Ten slotte is ook nog verbetering van wandel-, fiets- en ruiterpaden wenselijk.

Nieuwe voorzieningen in de Winterswijkse Poort (N = 182)

Op de volgende nieuwe voorzieningen in de Winterswijkse Poort wordt enthousiast gereageerd door de respondenten die wel in het gebied komen: een plek om vogels te observeren (53%), een natuurinformatiecentrum (53%), een opengesteld landgoed (49%) of boerenbedrijf (46%), beter openbaar vervoer (41%), een winkel met streekproducten (35%), een speeltuin (34%) en een kinderboerderij (32%).

Bij de reactie op nieuwe voorzieningen lopen de verschillen tussen heavy- en light-users niet erg uiteen. Wel valt op dat er door de light-users over het algemeen iets positiever op de nieuwe voorzieningen wordt gereageerd dan door de heavy-users.

Aanbevelen van bezoek aan de Winterswijkse Poort (N = 182)

Van de respondenten die de Winterswijkse Poort bezoeken zou een grote meerderheid (80%) een dagje uit naar de Winterswijkse Poort aanbevelen aan andere mensen. Slechts 1% zou een bezoek afraden en 20% zou een bezoek niet aanraden maar ook niet afraden.

2.3 Bezoek en activiteiten in de natuur

Bezoek andere natuurgebieden (N = 209)

Van de respondenten bezoekt het merendeel wel eens een ander natuurgebied, de helft van hen doet dit regelmatig (39%) en de andere helft soms (39%). Slechts 22% bezoekt nooit een ander natuurgebied dan de Winterswijkse Poort.

Activiteiten in de natuur die aanspreken (N = 209)

Zoals te verwachten scoren met name wandelen en fietsen hoog als activiteiten die in de natuur kunnen worden ondernomen. Daarna zijn het met name natuurgerichte activiteiten die mensen aanspreken.

Tabel 2.1 Activiteiten die (heel) veel aanspreken (N=209) in %

Wandelen in de natuur	83,5
Fietsen door de bossen	81,8
Bekijken van dieren in de natuur	67,9
Bekijken van planten in de natuur	52,0
Excursies in natuur met boswachter	44,5

Van de activiteiten die helemaal niet aanspreken is er een aantal die men normaal gesproken ook niet in de natuur tegenkomt, zoals bungeejumpen en parachutespringen. Een survivaltocht is wel een activiteit die in bossen kan worden gedaan, maar dit spreekt meer dan driekwart van de respondenten toch niet aan. Vissen is ook een activiteit die niet aanspreekt, en motorcrossen is de activiteit die men het minst vindt aanspreken om in de natuur te gaan ondernemen.

Tabel 2.2 Activiteiten die (absoluut) niet aanspreken (N=209) in %

Met motor crossen door bos	93,5
Bungeejumping	90,8
Parachutespringen	82,0
Vissen in een natuurgebied	80,9
Survivaltocht	77,7

2.4 Algemeen

Bezoek aan attractiepunten (N = 209)

De meest bezochte landelijke attractiepunten en/of evenementen door de respondenten in de afgelopen 2 jaar zijn bloemencorso's (83%), monumentale gebouwen (70%) en dierentuinen (66%). Wanneer gekeken wordt naar het bezoek van attractiepunten in en om

Winterswijk blijkt dat met name Watermolen Berenschot (83%), de Steengroeve (72%) en museum Freriks (60%) veelbezochte attractiepunten zijn. Opvallend impopulair zijn de (kunst) galerieën Mondriaanhuis (12%), Koempoelan (5%) en Help U Zelfen (5%).

Informatie zoeken (N = 209)

Wanneer de respondenten informatie zoeken over mogelijkheden om te recreëren in de omgeving blijkt dat de huis-aan-huiskrant de meest gebruikte informatiebron is. De verschillende informatiebronnen worden als volgt gebruikt:

Tabel 2.3 Gebruik informatiebronnen

Informatiebron (N=209)	%
Huis aan huis krant	84,2
Familie/vrienden	82,3
Regionale krant	78,3
VVV	76,8
Tijdschrift	58,1
Landelijke krant	41,5
Kabelkrant	38,7
Internet	29,6

Hobby's (N = 209)

91% van de respondenten geeft aan dat recreatief sporten een hobby is, daarna scoort lezen met 76% het hoogst. Hobby's die minder voorkomen zijn: computeren (33%), gezelschapsspelen (34%) en fotografie (32%). Bij overige hobby's komt met name uitgaan en natuurobservatie nog naar voren.

Persoonskenmerken (N = 209)

Van de respondenten blijkt het grootste deel (42%) uit een 2-persoonshuishouden te komen. Bijna 80% van de respondenten heeft een partner terwijl in 42% van de huishoudens kinderen aanwezig zijn. Van de respondenten die kinderen hebben, heeft het grootste deel 2 of 3 kinderen. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 48 jaar en van de partners 46 jaar. Iets meer dan een kwart van de respondenten heeft een opleiding in het lager (beroeps) onderwijs gevolgd, terwijl iets meer dan een derde een HBO of universiteit heeft gedaan. De rest van de respondenten heeft algemeen voortgezet onderwijs of MBO gedaan. Verder heeft meer dan de helft van de respondenten een betaalde baan, hetzelfde geldt voor iets minder dan de helft van de partners. Zie ook bijlage 3 voor de persoonskenmerken van de respondenten.

2.5 Slot

De belangrijkste redenen die worden gegeven door de correspondenten voor een bezoek aan de Winterswijkse Poort (wandelen, fietsen en het bekijken en beluisteren van de natuur) sluiten aan bij de aard van het gebied, namelijk een rustig gebied met daarin enkele natuurgebieden. Opvallend is dat spontaan door een behoorlijk aantal respondenten wordt aangegeven dat men in de Winterswijkse Poort algemene voorzieningen mist of voor verbetering vatbaar vindt, zoals bankjes, prullenbakken, wandel- en fietspaden. Van de nieuwe voorzieningen voor de Winterswijkse Poort spreken met name natuurgerichte vormen van recreatie aan, zoals een vogelobservatiepunt en een natuurinformatiecentrum. Dit lijkt logisch wanneer men kijkt naar de aard van het gebied en sluit ook aan bij de redenen voor een bezoek aan de Winterswijkse Poort. Wanneer gekeken wordt naar het aanspreken van activiteiten die in de natuur kunnen worden ondernomen valt het op dat met name die activiteiten aanspreken die weinig belastend zijn voor en veelal in het teken staan van de natuur.

3. Uitkomsten enquêtes verblijfsrecreanten

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven van de enquêtes die gehouden zijn onder verblijfsrecreanten in de buurt van de Winterswijkse Poort. De enquête voor deze groep respondenten was op een aantal punten aangepast aan het feit dat het hier ging om mensen die slechts een korte tijd op campings of bungalowparken in de omgeving van de Winterswijkse Poort verblijven. Omdat de respons laag was en er geen sprake kon zijn van weging zijn de uitkomsten niet representatief voor alle verblijfsrecreanten. De resultaten die in dit hoofdstuk zijn weergegeven moeten daarom ook meer als een indicatie worden gezien voor de ideeën en wensen van de verblijfsrecreant in (de omgeving van) de Winterswijkse Poort. Bij de resultaten van de vragen over de Winterswijkse Poort (paragraaf 3.2) zijn alleen de antwoorden meegenomen van de mensen die wel een bezoek aan de Winterswijkse Poort hebben gebracht. In dit hoofdstuk zal tevens worden ingegaan op de meest opvallende verschillen in de uitkomsten van de enquêtes onder inwoners en die onder verblijfsrecreanten.

3.2 Winterswijkse Poort, bezoek en activiteiten

Bezoek aan de Winterswijkse Poort (N = 43)

Het blijkt dat het grootste deel van de geënquêteerde verblijfsrecreanten (81%) minstens een maal per jaar in de Winterswijkse Poort komt. De belangrijkste redenen die worden gegeven voor het niet-bezoeken van de Winterswijkse Poort hangen vooral samen met het feit dat men niet in de omgeving van de Winterswijkse Poort woont, maar er slechts tijdens vakanties komt. Sommige mensen gaan iedere keer naar een ander gebied op vakantie, anderen waren voor het eerst in Winterswijk op vakantie of waren er nog niet aan toe gekomen. Het grootste deel van de verblijfsrecreanten (70%) brengt dan ook maar 1 of 2 keer per jaar een bezoek aan de Winterswijkse Poort. Slechts 12% van de verblijfsrecreanten komt vaker dan 1 of 2 keer per jaar in de Winterswijkse Poort.

Redenen van bezoek aan de Winterswijkse Poort (N = 35)

Van de verblijfsrecreanten die hebben aangegeven wel eens de Winterswijkse Poort te bezoeken zijn de belangrijkste redenen om naar het gebied te gaan: fietsen (83%), voor de natuur (63%) of te wandelen (49%).

Wat men mist in de Winterswijkse Poort (N = 35)

Van de verblijfsrecreanten, die wel eens in de Winterswijkse Poort zijn geweest, zegt meer dan een kwart (29%) wat te missen in het gebied. Het grootste deel van de bezoekers vindt het prima zoals het nu is (71%). Wat men vooral mist zijn picknickmogelijkheden en een

natuurinformatiepunt. Verder heeft men nog spontaan ingevuld bankjes en bewegwijzering in het gebied te missen.

Wanneer wordt gevraagd naar de oplossingen die men kan bedenken voor het gemis in de Winterswijkse Poort komen er verschillende ideeën naar voren. Hierbij kan gedacht worden aan informatievoorziening over natuur en wandelroutes, parkeerplaatsen, bankjes en picknicktafels. Ook wordt er de suggestie gedaan om veilige speelplekken voor kinderen aan te leggen.

Nieuwe voorzieningen in de Winterswijkse Poort (N = 35)

De respondenten die wel in het gebied komen reageren enthousiast op de volgende nieuwe voorzieningen in de Winterswijkse Poort: een opengesteld landgoed of boerenbedrijf (beide 60%), een plek om vogels te observeren en een winkel met streekproducten (allebei 57%), een natuurcamping (48%) en een kinderboerderij (38%).

Aanbevelen van een bezoek aan de Winterswijkse Poort (N = 35)

Van de respondenten die wel de Winterswijkse Poort bezoeken zou een grote meerderheid (97%) een bezoek aan de Winterswijkse Poort aanbevelen aan andere mensen. Niemand zou een bezoek afraden en 3% zou een bezoek niet aanraden maar ook niet afraden.

3.3 Bezoek en activiteiten in de natuur

Bezoek aan andere natuurgebieden (N = 42)

Van de respondenten bezoekt het merendeel wel eens een ander natuurgebied tijdens de vakantie, 20% doet dit regelmatig en 37% soms. 44% bezoekt nooit een ander natuurgebied dan de Winterswijkse Poort.

Activiteiten in de natuur (N = 43)

Ook hier valt op dat, net als bij de inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde, met name wandelen en fietsen hoog scoren. Alle respondenten geven zelf aan dat fietsen door de bossen hen aanspreekt. Ook scoren hier weer de natuurgerichte activiteiten hoog. Kamperen bij de boer is bij de verblijfsrecreanten een activiteit die ook aanspreekt.

Tabel 3.1 Activiteiten die (heel) veel aanspreken (N=43) in %

Fietsen door de bossen	100
Wandelen in de natuur	88,4
Bekijken van dieren in de natuur	74,4
Kamperen bij de boer	69,8
Bekijken van planten in de natuur	67,5

Van de activiteiten die (helemaal) niet aanspreken is ook hier opvallend dat het veelal spannende activiteiten zijn, die niet gericht zijn op de natuur. Dit sluit ook aan op de activiteiten die wel populair zijn, deze zouden elkaar immers in de weg kunnen zitten.

Tabel 3.2 *Activiteiten die (absoluut) niet aanspreken (N=43) in %*

Met motor crossen door bos	100
Bungeejumping	100
Survivaltocht	93,0
Parachutespringen	88,4
Zweefvliegen	88,4

3.4 Algemeen

Bezoek attractiepunten (N = 43)

De meest bezochte landelijke attractiepunten en evenementen door de respondenten in de afgelopen 2 jaar zijn kastelen/forten (81%), monumentale gebouwen (74%), dierentuinen (65%) en molens (67%).

Wanneer gekeken wordt naar het bezoek van attractiepunten in en om Winterswijk, door de respondenten in de afgelopen 2 jaar, blijkt dat met name Watermolen Berenschot (56%), de Steengroeve (70%) en museum Freriks (35%) veelbezochte attractiepunten zijn. Opvallend impopulair zijn de (kunst) galerieën Koempoelan (0%), Mondriaanhuis (7%) en Help U Zelfen (7%).

Hobby's (N = 43)

Voor alle respondenten is recreatief sporten een hobby, daarna scoort lezen met 83% als hobby ook hoog. Hobby's die iets minder vaak voorkomen zijn: creatief (61%) en denksporten (56%). De hobby die het minst genoemd wordt is computeren (18%). Bij overige hobby's komt met name uitgaan, kamperen en natuurobservatie nog naar voren.

Informatie zoeken (N = 43)

Het blijkt dat bij de respondenten de VVV de meest gebruikte informatiebron is, wanneer men informatie zoekt over mogelijkheden om te recreëren in de vakantieomgeving. Daarnaast maakt men ook gebruik van andere informatiebronnen, zoals in tabel 3.3 wordt weergegeven.

Tabel 3.3 Gebruik informatiebronnen

Informatiebron (N=43)	%
VVV	97,7
Familie/vrienden	83,7
Tijdschrift	74,4
Regionale krant	72,1
Huis aan huis krant	67,4
Landelijke krant	48,8
Kabelkrant	25,6
Internet	14,0

Persoonskenmerken (N = 43)

Van de respondenten blijkt het grootste deel (64%) uit een tweepersoonshuishouden te komen. Het aantal mannen en vrouwen is onder de geënquêteerde verblijfsrecreanten niet gelijk (60% mannen, 40% vrouwen). Van de verblijfsrecreanten heeft bijna iedereen een partner en zijn er in een derde van de huishoudens kinderen aanwezig. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 56 jaar en van de partners 54 jaar.

Ongeveer een derde van de verblijfsrecreanten heeft een HBO of universitaire opleiding gevolgd, terwijl 22% lager (beroeps) onderwijs heeft gedaan. De overige verblijfsrecreanten hebben algemeen voortgezet of middelbaar beroepsonderwijs gevolgd. Tenslotte valt nog op dat 45% van de respondenten een betaalde baan heeft, en een bijna even groot deel (44%) gepensioneerd of met de VUT is. Zie ook bijlage 4 voor de persoonskenmerken van deze respondenten.

3.5 Verschillen inwoners en verblijfsrecreanten

Wanneer gekeken wordt naar de uitkomsten van de enquêtes onder inwoners en verblijfsrecreanten zijn er een aantal opvallende verschillen.

Het eerste verschil is dat wanneer gevraagd wordt naar de redenen van bezoek aan de Winterswijkse Poort wandelen bij de verblijfsrecreanten beduidend lager (48,6%) scoort dan bij de inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde (94,0%). De redenen voor het niet bezoeken van de Winterswijkse Poort zijn over het algemeen ook anders omdat het voor de verblijfsrecreanten vaak te maken heeft met het feit dat ze slechts tijdens de vakantie in de buurt zijn. Het kan zijn dat men daarom het gebied nog niet heeft ontdekt of dat men er nog geen tijd voor heeft gehad.

Van de verblijfsrecreanten die wel eens een bezoek aan de Winterswijkse Poort hebben gebracht zou niemand een ander afraden een bezoek te brengen aan het gebied. Met betrekking tot de nieuwe voorzieningen valt op dat bij de verblijfsrecreanten de natuurcamping hoog scoort, in tegenstelling tot bij de inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde. Hetzelfde geldt wanneer gekeken wordt naar het aanspreken van activiteiten die in de natuur kunnen worden ondernomen. De verblijfsrecreanten vinden kamperen in de natuur erg aanspreken, en bij de inwoners is dit minder het geval. Ook hier blijkt

weer dat wandelen bij de geënquêteerde verblijfsrecreanten minder populair is dan fietsen, terwijl dit bij de geënquêteerde inwoners van Winterswijk en Lichtenvoorde precies andersom is.

Wanneer gekeken wordt naar het bezoeken van attractiepunten valt op dat er weinig verschil is tussen inwoners en verblijfsrecreanten. Alleen worden de lokale attractiepunten door de inwoners vaker bezocht dan door de verblijfsrecreanten. Dit is ook weer verklaarbaar omdat de verblijfsrecreanten slechts een korte periode in het gebied verblijven. Het zoeken naar informatie over activiteiten en voorzieningen gebeurt door verblijfsrecreanten ook anders dan door inwoners. Verblijfsrecreanten gaan eerder naar de VVV en halen hun informatie minder uit huis-aan-huis bladen, regionale kranten en de kabelkrant. Bij beide groepen geënquêteerden blijkt mond-tot-mondreclame (via familie/vrienden) een belangrijke manier te zijn om informatie te krijgen.

Wanneer wordt gekeken naar de persoonskenmerken zijn er enkele opvallende verschillen waar te nemen tussen de respondenten van de verschillende enquêtes. De verblijfsrecreanten zijn gemiddeld ongeveer 10 jaar ouder dan de inwoners, en een veel groter deel van deze mensen is dan ook met pensioen of met de VUT. Dit zou samen kunnen hangen met het feit dat er buiten de schoolvakanties geënquêteerd is onder de verblijfsrecreanten.

4. Kansrijke product-marktcombinaties

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden kansrijke producten en voorzieningen beschreven. Dit zijn die producten en voorzieningen waar door de respondenten positief op is gereageerd bij de twee volgende vragen:

- Wat zou u ervan vinden als in dit gebied de volgende voorzieningen zouden komen?
- In hoeverre spreken de volgende activiteiten, die mensen in de natuur kunnen doen, u aan?

Vervolgens zijn deze kansrijke producten verder uitgewerkt, dat wil zeggen: er is gekeken naar de andere voorkeuren van de respondenten die positief op deze producten en voorzieningen hebben gereageerd (zie bijlage 5 voor deze uitwerkingen). Tenslotte worden op basis hiervan kansrijke productcombinaties geformuleerd en beschreven, waarbij verschillende producten en voorzieningen geclusterd zijn tot een thema.

4.2 Kansrijke producten en voorzieningen

Uit de beide voorgaande hoofdstukken is gebleken dat er behoefte c.q. enthousiasme is voor een aantal diensten en producten. Een aantal van deze producten of voorzieningen zijn meer van algemene aard en zijn niet exploiteerbaar, zoals bankjes, picknickplaatsen, parkeerplaatsen en informatievoorziening. Daarnaast komen echter ook producten en diensten naar voren die wel geëxploiteerd kunnen worden. Hierbij kan worden gedacht aan een horecagelegenheid, een informatie-/bezoekerscentrum, wandelingen en excursies onder leiding van een gids, een opengesteld landgoed of boerenbedrijf, een winkel met streekproducten, een kinderboerderij of mogelijkheden voor kamperen in de natuur.

Op basis van deze producten en diensten kunnen de volgende kansrijke productcombinaties gemaakt worden. Het is goed mogelijk om een combinatie te maken van exploiteerbare producten en voorzieningen waar behoefte aan is, met een aantal meer algemene voorzieningen. Er is gekozen voor de volgende thema's vanwege de logische samenhang qua onderwerp van de producten die worden aangeboden. Verwacht wordt dat deze productcombinaties elkaar kunnen aanvullen en zo de productcombinatie als geheel versterken. Dit neemt niet weg dat er ook combinaties te maken zijn van producten uit verschillende thema's. Ook samenwerking tussen de verschillende thema's verdient aanbeveling, dit is echter aan de ondernemers zelf. Dit wordt verder uitgewerkt bij de thema's natuurgerichte recreatie, streek/cultuurgerichte recreatie en vermaak/kinderen gericht.

Basisvoorzieningen

Hierbij moet vooral gedacht worden aan voorzieningen zoals picknickmogelijkheden, bankjes en afvalbakken. Tevens komen hier zaken naar voren die te maken hebben met bereikbaarheid en ontsluiting van het gebied, namelijk verbetering van de infrastructuur zoals uitgebreidere en verbeterde padenstructuur en het realiseren van meer parkeergelegenheid in het gebied. Tenslotte is door de respondenten aangegeven dat men graag meer informatie wil. Hierbij kan gedacht worden aan wegwijzers in het gebied, maar ook aan informatie over voorzieningen en natuur in het gebied.

Deze voorzieningen zijn vooral genoemd bij de categorie 'anders' van de vraag wat mensen zoal missen in het gebied. Het aantal keren dat deze voorzieningen werden genoemd is daarom niet hoog, maar het feit dat mensen deze spontaan noemen geeft aan dat deze respondenten het belang van deze voorzieningen toch groot acht. Tevens komen deze voorzieningen voort uit de vraag wat men voor verbetering mogelijk acht in de Winterswijkse Poort.

Bij deze voorzieningen is het vooral van belang dat ze worden gerealiseerd in samenhang met de andere te realiseren productcombinaties. De basisvoorzieningen verhogen de recreatieve kwaliteit en aantrekkelijkheid van de Winterswijkse Poort, en zullen het zo nog aangenamer maken om er een bezoek aan te brengen. Echter, deze voorzieningen kunnen moeilijk geëxploiteerd worden in economische zin.

Natuurgerichte recreatie

Bij natuurgerichte recreatie worden hier voorzieningen bedoeld die primair gericht zijn op het leren en genieten van de natuur. Een natuurinformatiecentrum en excursies met een boswachter of boer kunnen dan ook een educatieve functie vervullen. Deze kunnen goed in combinatie met elkaar worden geëxploiteerd. Ook een natuurcamping is exploiteerbaar en een goede mogelijkheid om natuurliefhebbers de gelegenheid te bieden meerdere dagen in het gebied te verblijven. Vogelobservatiepunten (eventueel aangevuld met andere punten om wild te observeren) zijn minder goed te exploiteren maar kunnen wel goed in combinatie met de andere voorzieningen onder de aandacht van de recreant worden gebracht.

De respondenten die hebben aangegeven voor deze voorzieningen te zijn, komen over het algemeen meer dan gemiddeld in de Winterswijkse Poort om de natuur te bekijken en te beluisteren. Ook uit de activiteiten in de natuur die aanspreken komt het bekijken van planten en dieren hoog uit de score. Bij de respondenten die voor een natuurinformatiecentrum, excursies en vogelobservatie zijn scoort de natuurcamping goed, zij het niet extreem hoog. Bij de respondenten die voor een natuurcamping zijn, scoren ook voorzieningen voor kinderen hoog. Dit betekent dat hier een goede kans ligt om samen te werken met ondernemers die zich gaan richten op kinderen.

Streek-/cultuurgerichte recreatie

Een opengesteld boerenbedrijf of landgoed met daarbij een winkel waarin streekproducten worden verkocht is een voorbeeld van cultuurgerichte recreatie. Deze voorzieningen/producten zijn goed exploiteerbaar. Een vorm van verblijf kan hier vrij gemakkelijk aan worden gekoppeld, zoals het kamperen bij de boer of overnachten op een landgoed.

Veel respondenten die enthousiast op de bovenstaande voorzieningen reageren, zijn ook meer dan gemiddeld voor andere vormen van zachte recreatie (dat is: recreatie die niet

belastend is voor de natuur) zoals wandelen en natuurgerichte recreatie. Hier liggen wederom goede mogelijkheden voor samenwerking met het vorige thema.

Vermaak/kinderen gericht

Uit de enquêtes bleek dat respondenten die graag een speeltuin of kinderboerderij wilden in de Winterswijkse Poort, ook positief reageren op een horecavoorziening in dit gebied. Wanneer een horecavoorziening wordt gecombineerd met een speeltuin of een kinderboerderij, of met beiden, wordt dit samen een exploiteerbaar product. Een kinderboerderij of een speeltuin op zich zijn moeilijker te exploiteren.

De respondenten die hier positief hebben gereageerd blijken over het algemeen meer dan gemiddeld enthousiast te reageren op nieuwe voorzieningen in de Winterswijkse Poort. Waar iets minder enthousiast op wordt gereageerd zijn de natuurgerichte activiteiten en voorzieningen. Echter het enthousiaste reageren geldt juist wel voor de mogelijkheden voor verblijf, kamperen bij de boer, een natuurcamping en overnachten op een landgoed. Een combinatie met een verblijfsaccommodatie ligt dan ook voor de hand, omdat op deze wijze mensen verleid kunnen worden tot een meerdaags bezoek aan de Winterswijkse Poort en de verschillende voorzieningen in het gebied.

4.3 Slotbeschouwing

De combinatie van producten en diensten zoals die genoemd zijn door inwoners uit Lichtenvoorde en Winterswijk, aangevuld met de (tijdelijke) bewoners op een aantal bungalowparken, kunnen worden samengevoegd tot een aantal thema gerichte kansrijke combinaties. De kansrijke combinaties in de vorm van basisvoorzieningen, natuurgerichte recreatie, streek/cultuur gerichte recreatie, recreatie gericht op kinderen of een combinatie hiervan, moeten echter wel afgezet worden tegenover de mogelijkheden vanuit het aanbod.

Potentiële aanbieders in de Winterswijkse Poort van binnen en buiten de landbouw zullen vanuit hun eigen situatie moeten kijken in hoeverre zij op die kansrijke combinaties kunnen en willen inspelen. Pas als zij er zelf enthousiast over zijn en mogelijkheden zien vanuit hun bedrijfsvoering of nog ruimte hebben in hun bedrijfsvoering, zal de uitwerking van een combinatie ook daadwerkelijk kansrijk zijn op termijn. Daarom is het belangrijk dat naast de potentiële aanbieders ook aanverwante actoren als VVV, gemeente, provincie en standsorganisaties als GLTO hierover gaan nadenken en de discussie aangaan. Die discussie zal in eerste instantie gevoerd worden met de eigen achterban. Later kan ook breder gekeken worden en kunnen actoren uit verschillende sectoren of bestuurslagen met elkaar de discussie aangaan.

Literatuur

AVN, *Groene recreatie in het landelijk gebied, een strategisch perspectief*. Voorschoten, 2000.

Borgstein, M.H. e.a., *Ketens en plattelandontwikkeling. Markt-, keten- en netwerkkennis toegepast op het landelijk gebied*. NRLO, Den Haag, 1997.

Borgstein, M.H. en C.J.M. Wijnen, *Samenwerking binnen Waardevolle Cultuurlandschappen*. Rapport 4.00.09. LEI, Den Haag, 2000.

Dagevos, J.C. et al. *Tussen nu en straks: trends en hun effecten op de groene ruimte*. Rapport 4.00.05. LEI/Alterra, Den Haag, 2000.

Heuvel, M. van den, *Trends de vrijetijd. Algemene verkenningen en een beschrijving van de ontwikkelingen in Noord-Brabant*. KUB, Tilburg, 1998.

Janzen, R. en M.H. Borgstein, *Wegwijzer naar winkeltypen: toekomstbeeld voor de binnenlandse dag- en verblijfsrecreatie*. Rapport 4.00.10. LEI, Den Haag, 2000.

Overbeek, M.M.M. en M.H. Borgstein, *Vermarkten van het Groene Hart*. Notitie 00.05. LEI, Den Haag, 2000.

Overbeek, M.M.M., M.H. Borgstein en H.C. Hofsink, *Beleven en doen: consumenten en recreatie in de groene ruimte*. Rapport 4.00.12. LEI, Den Haag, 2000.

Ploeg, B. C. Teeuwen en H.C. Hofsink, *Te voet door de velden: draagvlak openstelling agrarische gronden voor recreatie*. Rapport 4.00.14. LEI, Den Haag, 2000.

Reneman D-D, et al., *Mensenwensen: de wensen van de Nederlanders ten aanzien van natuur en groen in de leefomgeving*. Reeks Operatie Boomhut nummer 6. Intomart, Hilversum, 1999.

Rijk, P.J., *De Winterswijkse Poort: analyse en gebiedsperspectief*. Rapport 4.01.01. LEI, Den Haag, 2001.

Vlieger, J.J. et al, *Streekproducten: van consument tot producent*. Rapport 3.99.13, LEI, Den Haag, 1999.

WvB-Marketing Adviezen en LEI-DLO, *Toerisme & Recreatie in het landelijk gebied: marktverkenning*. Deurne/Den Haag, 1999.

Bijlage 1 Enquête Recreatiebehoefte van verblijfsrecreanten in Winterswijk en Lichtenvoorde

Landbouw Economisch Instituut (LEI), Den Haag

Instructies voor het invullen van de enquête

- ☐ Het is de bedoeling dat de enquête ingevuld wordt door een volwassene. Bij thuiswonende kinderen is het de bedoeling dat één van de ouders de enquête invult.
- ☐ In de meeste gevallen kunt u volstaan met het aankruisen van het vakje van het goede antwoord. In een aantal gevallen wordt van u gevraagd om zelf een antwoord in te vullen. U kunt dit doen op de daarvoor bestemde stippellijn.
- ☐ Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 25 minuten.
- ☐ In de enquête komt een reeks van vragen aan bod die gaan over wat u in uw vrije tijd zoal doet. We zijn daarbij vooral benieuwd naar of u al dan niet tevreden bent met de huidige recreatiemogelijkheden in de buurt van Winterswijk en Lichtenvoorde. Daarnaast willen we graag van u weten of u nog bepaalde wensen ten aanzien van recreatie hebt. De enquête eindigt met een aantal vragen over uw hobby's en uw leefsituatie.

Wij danken u bij voorbaat en wensen u veel plezier bij het invullen

De eerste vragen gaan over een gebied dat in de buurt van uw vakantieadres ligt. We bedoelen hier het natuur- en landbouwgebied tussen Lichtenvoorde en Winterswijk. Het gebied wordt ook wel de Winterswijkse Poort genoemd. Onder het gebied de Winterswijkse Poort vallen bijvoorbeeld het Meddossche veen, het Rommelgebergte, het Korenburgerveen, het Vragenderveen, en Tuunternveld. Dit gebied wordt in het onderstaande kaartje weergegeven.

1 Hoe vaak per <i>jaar</i> komt u in uw vrije tijd in dit gebied?	☐ Nooit ----- ➔ <i>naar vraag 2</i> ☐ 1 à 2 keer per jaar ----- ➔ <i>naar vraag 3</i> ☐ 1 keer per 2 à 3 maanden ----- ➔ <i>naar vraag 3</i> ☐ 1 keer per maand ----- ➔ <i>naar vraag 3</i> ☐ Meerdere keren per maand ----- ➔ <i>naar vraag 3</i> ☐ (bijna) wekelijks ----- ➔ <i>naar vraag 3</i>	
2 Wat is de belangrijkste reden dat u in dit gebied nooit of bijna nooit komt?	☐ Interesseert mij niet ☐ Ik wist niet dat het bestond ☐ Ik ben slecht ter been ☐ Geen tijd ----- ➔ <i>naar vraag</i> ☐ Ik ga liever naar een ander gebied ----- ➔ <i>vraag 4</i> ☐ Ik ben erop uit gekeken ----- ➔ ☐ Anders, namelijk: -----	
3 Waarom komt u in dit gebied? (meerdere antwoorden mogelijk)	☐ Om te fietsen ☐ Om te wandelen ☐ Om de hond uit te laten ☐ Om te sporten ☐ Om de drukte uit te zijn ☐ Om natuur te bekijken en te beluisteren	☐ Struinen ☐ Picknicken ☐ Zitten, liggen en luieren ☐ Om na te denken ☐ Anders, namelijk:
4 Mist u in dit gebied bepaalde voorzieningen of mogelijkheden om te recreëren? Zo ja, wat mist u?	☐ Wat mij betreft is het prima zo ----- ➔ <i>naar vraag 6</i> ☐ Maak me niets uit ----- ➔ <i>naar vraag 6</i> Ik mis in dit gebied vooral: ☐ Mogelijkheden om te sporten ☐ Natuurinformatiepunt/informatiecentrum ☐ Parkeervoorzieningen ☐ Speelmogelijkheden voor kinderen ----- ➔ <i>naar</i> ☐ Mogelijkheden om te kamperen ----- ➔ <i>vraag 5</i> ☐ Mogelijkheden om met een gids ----- ➔ de natuur in te gaan ☐ Mogelijkheden om te zwemmen ☐ Mogelijkheden om te vissen ☐ Mogelijkheden om vogels te observeren ☐ Mogelijkheden om te picknicken ☐ Anders, namelijk 	
5 In de vorige vraag hebt u aangegeven dat u bepaalde mogelijkheden en voorzieningen in het betreffende gebied mist. Wilt u hiernaast nog eens kort aangeven voor welke oplossing daarbij gekozen moet worden.		

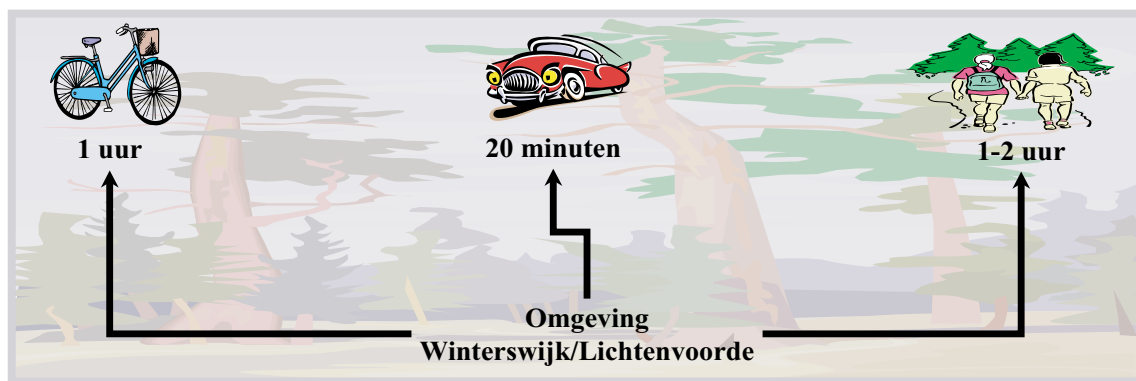
6 Wat zou u ervan vinden als in dit gebied de volgende voorzieningen zouden komen?	Ik zou er helemaal voor zijn	Ik zou er voor zijn	Maakt me niets uit	Ik zou er tegen zijn	Ik zou er absoluut op tegen zijn
- Een sportcentrum	☐	☐	☐	☐	☐
- Een kleine natuurcamping	☐	☐	☐	☐	☐
- Een speeltuin	☐	☐	☐	☐	☐
- Een natuurinformatiecentrum	☐	☐	☐	☐	☐
- Een herberg/hotel +terras	☐	☐	☐	☐	☐
- Een museum voor oude ambachten	☐	☐	☐	☐	☐
- Een natuurbad	☐	☐	☐	☐	☐
- Een café	☐	☐	☐	☐	☐
- Een sportveld	☐	☐	☐	☐	☐
- Een plek om vogels te observeren	☐	☐	☐	☐	☐
- Een speciale baan voor crossfietsters	☐	☐	☐	☐	☐
- Een visvijver	☐	☐	☐	☐	☐
- Een kinderboerderij	☐	☐	☐	☐	☐
- Een plek om te waterfietsen/kanoën	☐	☐	☐	☐	☐
- Een mogelijkheid om te motorcrossen	☐	☐	☐	☐	☐
- Een ijsbaan in de winter	☐	☐	☐	☐	☐
- Een manege	☐	☐	☐	☐	☐
- Een restaurant	☐	☐	☐	☐	☐
- Een opengesteld landgoed	☐	☐	☐	☐	☐
- Een opengesteld boerenbedrijf	☐	☐	☐	☐	☐
- Beter openbaar vervoer	☐	☐	☐	☐	☐
- Een winkel met streekproducten op een boerderij of landgoed	☐	☐	☐	☐	☐
- Anders, namelijk.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐

7 Wat is er volgens u <i>positief</i> aan het gebied de Winterswijkse Poort en waarom?	
--	----------------------------------

8 Wat zou er volgens u aan de Winterswijkse Poort verbeterd kunnen worden?	
--	----------------------------------

9 Als mensen u zouden vragen of het de moeite loont om een dagje naar de Winterswijkse Poort te gaan, wat zou u dan zeggen?	☐ Ik zou het hun absoluut afraden ☐ Ik zou het afraden ☐ Ik zou het niet afraden, maar ook niet aanbevelen ☐ Ik zou het aanbevelen ☐ Ik zou het absoluut aanbevelen
---	--

10 Als andere mensen u zouden vragen om drie gebieden in de buurt te noemen voor een dagje uit, welk gebied zou u dan als eerste, tweede en derde noemen?	1 2 3
---	-------------------------------

ot dusver hebben we het gehad over uw bezoek aan het venengebied tussen Lichtenvoorde en Winterswijk. Nu willen we graag van u weten wat voor activiteiten u onderneemt in de *rest* van de *omgeving* van Winterswijk en Lichtenvoorde. Het gaat dus niet om het venengebied, maar alles wat daarbuiten valt. De omgeving moet u hier ruim zien. Als uitgangspunt kunt u een uur fietsen of 20 minuten met de auto of 1 tot 2 uur wandelen vanuit uw vakantieadres nemen. De afstand die u dan hebt afgelegd moet u als uw omgeving zien.

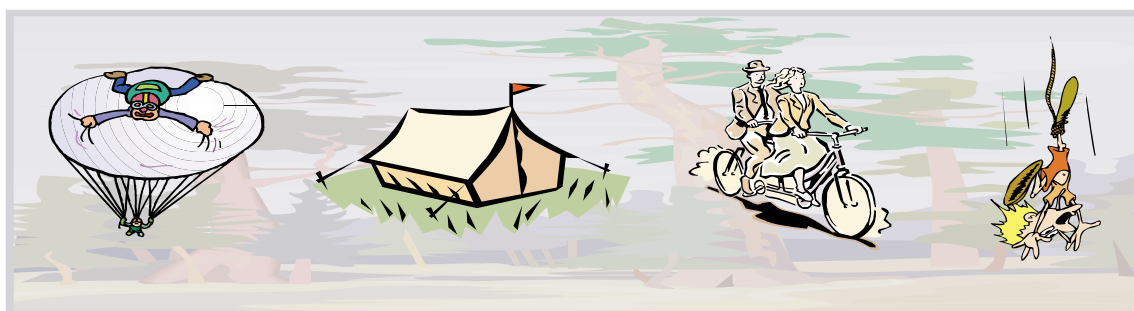
11 Bezoekt u wel eens een ander <i>natuurgebied</i> vanuit uw vakantieadres?	☐ Nee, (bijna) nooit ----- ➔ <i>naar vraag 14</i>
	☐ Ja, soms/af en toe ----- ➔ <i>naar vraag 12</i>
	☐ Ja, regelmatig ----- ➔ <i>naar vraag 12</i>

12 Welke gebieden zijn dat en waarom gaat u daar naar toe?	Reden
..... (naam gebied)	☐ Om te wandelen ☐ Om te fietsen ☐ Om de hond uit te laten ☐ Om te sporten ☐ Om de drukte uit te zijn ☐ Om natuur te bekijken en te beluisteren ☐ Struinen ☐ Picknicken ☐ Zitten, liggen en luieren ☐ Om na te denken ☐ Anders, namelijk:
.....(naam gebied)	☐ Om te wandelen ☐ Om te fietsen ☐ Om de hond uit te laten ☐ Om te sporten ☐ Om de drukte uit te zijn ☐ Om natuur te bekijken en te beluisteren ☐ Struinen ☐ Picknicken ☐ Zitten, liggen en luieren ☐ Om na te denken ☐ Anders, namelijk:
.....(naam gebied)	☐ Om te wandelen ☐ Om te fietsen ☐ Om de hond uit te laten ☐ Om te sporten ☐ Om de drukte uit te zijn ☐ Om natuur te bekijken en te beluisteren ☐ Struinen ☐ Picknicken ☐ Zitten, liggen en luieren ☐ Om na te denken ☐ Anders, namelijk:

13 Als u de zojuist genoemde gebieden vergelijkt met het venengebied tussen Winterswijk en Lichtenvoorde, welk gebied heeft dan uw voorkeur en waarom?	Voorkeur voor het gebied.....
	Omdat:

14 Hieronder staan een aantal plekken bij uw vakantieadres in de buurt. Hoe vaak hebt u deze plekken in de afgelopen 2 jaar bezocht?	Nog nooit	1 keer bezocht	2-3 keer bezocht	4-5 keer bezocht	Vaker dan 5 keer be- zocht
- Museum Freriks	☐	☐	☐	☐	☐
- Gols station	☐	☐	☐	☐	☐
- Klompenmakerij ten Hagen	☐	☐	☐	☐	☐
- Heemtuin bij museum Freriks	☐	☐	☐	☐	☐
- Kerken in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐
- Watermolen Berenschot	☐	☐	☐	☐	☐
- Meenkmolen	☐	☐	☐	☐	☐
- Sevink-Molle	☐	☐	☐	☐	☐
- Windkorenmolen 'De Vier Winden'	☐	☐	☐	☐	☐
- Watermolen Den Helder	☐	☐	☐	☐	☐
- Kaasboerderij/herberg Harmienehoeve	☐	☐	☐	☐	☐
- Monument 'tante Riek'	☐	☐	☐	☐	☐
- Scholteboerderijen	☐	☐	☐	☐	☐
- Zwerfkeien	☐	☐	☐	☐	☐
- Kunstgalerie Koempoelan	☐	☐	☐	☐	☐
- Galerie Mondriaanhuis	☐	☐	☐	☐	☐
- Galerie Help u Zelfen	☐	☐	☐	☐	☐
- Steengroeve	☐	☐	☐	☐	☐
- Boekenmarkt Bredevoort	☐	☐	☐	☐	☐
- Nederlands Hervormde Kerk op de markt	☐	☐	☐	☐	☐
- Biologisch Station Zwillbrock	☐	☐	☐	☐	☐
- Korenspieker/ Kössink	☐	☐	☐	☐	☐

15 Hieronder staan een aantal activiteiten die mensen in de natuur kunnen ondernemen. In hoeverre spreken deze activiteiten u aan?	Spreekt mij absoluut niet aan	Spreekt mij niet aan	Spreekt mij een beetje aan	Spreekt mij veel aan	Spreekt mij heel veel aan
- Wandelen in de natuur	☐	☐	☐	☐	☐
- Fietsen door bossen	☐	☐	☐	☐	☐
- Paardrijden	☐	☐	☐	☐	☐
- Survival tocht	☐	☐	☐	☐	☐
- Parachute springen	☐	☐	☐	☐	☐
- Kamperen in de natuur	☐	☐	☐	☐	☐
- Ballon varen	☐	☐	☐	☐	☐
- Excursies door een natuurgebied met een boswachter	☐	☐	☐	☐	☐
- Bekijken van dieren in de natuur	☐	☐	☐	☐	☐
- Schaatsen in de winter op natuurijs	☐	☐	☐	☐	☐
- Bekijken van planten in de natuur	☐	☐	☐	☐	☐
- Bungee jumping (aan een elastiek 30 meter naar beneden vallen)	☐	☐	☐	☐	☐
- Samen met andere mensen een stuk natuurgebied onderhouden	☐	☐	☐	☐	☐
- Picknicken op de heide	☐	☐	☐	☐	☐
- Zwemmen in een natuurplas	☐	☐	☐	☐	☐
- Vissen in een natuurgebied	☐	☐	☐	☐	☐
- Trimmen/sporten in een natuurgebied	☐	☐	☐	☐	☐
- Dropping in de natuur	☐	☐	☐	☐	☐
- Met een auto een toeristische route rijden door het platteland	☐	☐	☐	☐	☐
- Kopen van streekproducten op platte land	☐	☐	☐	☐	☐
- Zweefvliegen	☐	☐	☐	☐	☐
- Kamperen bij een boer	☐	☐	☐	☐	☐
- Met een motor door een bos crossen	☐	☐	☐	☐	☐
- Sterrit/puzzeltocht door een natuurgebied	☐	☐	☐	☐	☐
- Een bepaalde route lopen die mensen eeuwen geleden ook al gelopen hebben (denk bijvoorbeeld aan een kerkepad, pelgrimstocht of kruistocht te voet)	☐	☐	☐	☐	☐
- Wild-water kanoën	☐	☐	☐	☐	☐
- Overnachten op een landgoed	☐	☐	☐	☐	☐
- Anders, namelijk	☐	☐	☐	☐	☐

16 Hoe vaak heeft u in de afgelopen 2 jaar een bezoek gebracht aan:	0 keer	1-2 keer	3-6 keer	Vaker dan 6 keer
- Pretpark (bv. Efteling, Duinrell, Walibi Flevo)	☐	☐	☐	☐
- Dierentuin	☐	☐	☐	☐
- Musea voor moderne kunst	☐	☐	☐	☐
- Musea voor oude kunst	☐	☐	☐	☐
- Oude monumentale gebouwen/huizen	☐	☐	☐	☐
- Kastelen/forten	☐	☐	☐	☐
- Landhuizen/landgoederen	☐	☐	☐	☐
- Kerkelijke gebouwen	☐	☐	☐	☐
- Natuurgebieden (bv. Wadden, nationaal park Hoge Veluwe)	☐	☐	☐	☐
- Molens	☐	☐	☐	☐
- Verdedigingswerken	☐	☐	☐	☐
- Monumenten	☐	☐	☐	☐
- Bloemencorso	☐	☐	☐	☐
- Weg- en waterwerken (bv. Delta werken)	☐	☐	☐	☐
- Openlucht festivals/concerten	☐	☐	☐	☐
- Galerieën	☐	☐	☐	☐
- Anders, nl	☐	☐	☐	☐

17 Als u informatie zoekt over evenementen of over mogelijkheden om te recreëren bij u in de buurt, van welke bronnen maakt u dan gebruik	Nooit	Soms	Vaak	Heel vaak	(Bijna) altijd
- VVV	☐	☐	☐	☐	☐
- Huis-aan-huis krant	☐	☐	☐	☐	☐
- Regionale krant	☐	☐	☐	☐	☐
- Landelijke krant	☐	☐	☐	☐	☐
- Kabelkrant	☐	☐	☐	☐	☐
- Internet	☐	☐	☐	☐	☐
- Tijdschriften	☐	☐	☐	☐	☐
- Familie/vrienden	☐	☐	☐	☐	☐
- Anders, namelijk	☐	☐	☐	☐	☐

18 Wat zijn uw hobby's? Het maakt daarbij niet uit hoe vaak u deze hobby's uitoefent (U mag meerdere aankruisen)	Ja
- Fietsen, wandelen	☐
- Joggen	☐
- Vechtsporten (judo, karate, etcetera)	☐
- Voetbal, handbal, korfbal, volleybal	☐
- Tennis/ golf	☐
- Teken en, schilderen, grafisch werk	☐
- Beeldhouwen, boetseren, pottenbakken	☐
- Zwemmen	☐
- Fietscrossen	☐
- Motorcrossen	☐
- Handwerken (breien, borduren)	☐
- Knutselen	☐
- Teken en/ schilderen	☐
- Programmeren	☐
- Computerspelletjes	☐
- Fotografie, film, video	☐
- Internetten	☐
- Kaarten	☐
- Vissen	☐
- Sjoelen	☐
- Dammen	☐
- Schaken	☐
- Woordpuzzels/cryptogrammen	☐
- Televisie kijken	☐
- Muziek luisteren	☐
- Legpuzzels maken	☐
- Muziek maken	☐
- Zingen	☐
- Lezen van tijdschriften	☐
- Lezen van boeken	☐
- Bridgen	☐
- Andere hobby's, namelijk	
1.....	
2.....	
3.....	

Hieronder komen vragen over uzelf en uw gezin. Deze informatie gebruiken we om een beeld te krijgen van verschillen tussen groepen mensen in recreatievoorkeur en -behoefte

19 Uit hoeveel thuiswonende personen bestaat uw gezin, inclusief uzelf?	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ meer dan 5, namelijk.....																																				
20 Wat is de leeftijd van uzelf, uw partner/echtgenoot/echtgenote en thuiswonende kinderen?	 Uzelf Partner/echtgenoot/echtgenote Thuiswonende kinderen																																				
21 Wat is de hoogste, afgeronde opleiding van de hoofdkostwinner (degene in het gezin met het hoogste inkomen)	☐ Lager(basis)onderwijs ☐ Lager beroepsonderwijs (LTS, LEAO) ☐ MAVO ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (MTS, MEAO) ☐ HAVO/VHBO/VWO ☐ Hoger beroepsonderwijs (HEAO, HTS, Sociale Academie, PABO etc.) ☐ Universiteit (ir, drs, dr, masters) ☐ Anders, namelijk.....																																				
22 Wat is uw geslacht?	☐ Vrouw ☐ Man																																				
23 Wat is de werksituatie van uzelf en van uw partner/ echtgenoot/echtgenote?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Uzelf</th> <th>Uw partner</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Betaalde baan (meer dan 30 uur /week)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Betaalde baan (15-30 uur/week)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Betaalde baan (minder dan 15 uur/week)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Betaalde baan (variabel)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Werkloos met WW-uitkering</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Bijstand/RWW/ABW/IOAW</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>WAO-/invaliditeitsuitkering (ABP)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Gepensioneerd/VUT</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Studerend/schoolgaand</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Huisvrouw/huisman zonder ander beroep</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Anders, nl.....</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table>		Uzelf	Uw partner	Betaalde baan (meer dan 30 uur /week)	☐	☐	Betaalde baan (15-30 uur/week)	☐	☐	Betaalde baan (minder dan 15 uur/week)	☐	☐	Betaalde baan (variabel)	☐	☐	Werkloos met WW-uitkering	☐	☐	Bijstand/RWW/ABW/IOAW	☐	☐	WAO-/invaliditeitsuitkering (ABP)	☐	☐	Gepensioneerd/VUT	☐	☐	Studerend/schoolgaand	☐	☐	Huisvrouw/huisman zonder ander beroep	☐	☐	Anders, nl.....	☐	☐
	Uzelf	Uw partner																																			
Betaalde baan (meer dan 30 uur /week)	☐	☐																																			
Betaalde baan (15-30 uur/week)	☐	☐																																			
Betaalde baan (minder dan 15 uur/week)	☐	☐																																			
Betaalde baan (variabel)	☐	☐																																			
Werkloos met WW-uitkering	☐	☐																																			
Bijstand/RWW/ABW/IOAW	☐	☐																																			
WAO-/invaliditeitsuitkering (ABP)	☐	☐																																			
Gepensioneerd/VUT	☐	☐																																			
Studerend/schoolgaand	☐	☐																																			
Huisvrouw/huisman zonder ander beroep	☐	☐																																			
Anders, nl.....	☐	☐																																			

24 Wat is uw postcode?	
------------------------	-------

U bent nu aan het einde van de vragenlijst gekomen. Indien u nog iets in het belang van het onderzoek naar voren wil brengen, dan kan dat hieronder.

.....

.....

.....

U wordt verzocht de enquête in de bijgevoegde envelop aan ons terug te sturen (een postzegel is niet nodig). Onder de mensen die een ingevulde vragenlijst terugsturen, worden 20 staatsloten van à f25,- verloot. Wilt u kans maken op een staatslot, dan dient u hiernaast uw naam en adres in te vullen, zodat we u kunnen bereiken als u tot de prijswinnaars behoort. We danken u hartelijk voor de medewerking aan het onderzoek. 	Dhr/Mw. Adres Postcode Woonplaats Telefoon
--	--

Bijlage 2 Verslag workshops en SWOT-analyse

VERSLAG GROEPSDISCUSSIES WINTERSWIJKSE POORT

Donderdag 2 maart

1. Achtergrond van het onderzoek

Functionieverweving biedt nieuwe kansen om te komen tot een economisch en duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied. Het gaat daarbij om het combineren van verschillende activiteiten in de groene ruimte als recreatie, natuur, landbouw, horeca en cultuur. Met dit onderzoek wordt verkend welke mogelijkheden van functionieverweving in de omgeving van Winterswijk voorhanden zijn. Het accent ligt daarbij, wat betreft deze studie, op recreatie.

In overleg met de klankbordgroep Winterswijkse Poort, is besloten om via een tweetal groepsdiscussies met bewoners en recreanten voor het gebied 'de Winterswijkse Poort' te achterhalen wat de recreatiebehoefte is. Hierbij gaat het vooral om de vraag wat mensen van het gebied 'de Winterswijkse Poort' vinden; van welke producten en diensten men gebruikmaakt, en welke wensen er leven met betrekking tot recreatie. Dit verslag bevat de uitkomsten van deze voorstudie.

De uitkomsten van de bijeenkomsten zullen worden getoetst aan de hand van een enquête die onder duizend bewoners van Winterswijk en Lichtenvoorde zal worden verspreid.

2. Deelnemers aan de groepsdiscussie

Gekozen is voor twee groepsdiscussies. De eerste is gehouden met vertegenwoordigers van de recreatiesector alsmede met enige verblijfsrecreanten. De tweede discussie is gehouden met een aantal permanente bewoners van de bungalowparken 't Kooiveld (4) en het Rommelgebergte (8).

3. Opzet

De groepsdiscussies waren als volgt opgezet. Na een korte introductie over het LEI, het onderzoek en de opzet van de bijeenkomst kregen alle deelnemers een korte vragenlijst over het gebied 'de Winterswijkse Poort'. Deze vragenlijst was bedoeld als oriëntatie op de mogelijkheden en wensen die men heeft met betrekking tot het gebied. Tevens vulden de deelnemers op een klein geel kaartje drie voorzieningen of activiteiten m.b.t. recreatie in die men graag gerealiseerd of verbeterd wilde zien in het gebied. Op een rood kaartje kon men drie voorzieningen of activiteiten invullen die men 'uit den boze' vindt voor het gebied. Vervolgens werden de deelnemers in twee groepen verdeeld die zich als een 'gemeenteraad' over de verschillende meningen van de deelnemers ging buigen. Iedere deelnemer kreeg hierbij de gelegenheid de drie pro's en de drie contra's aan de andere deelnemers toe te lichten. Vervolgens kon men met elkaar van gedachten wisselen over de verschillen en overeenkomsten in ideeën. Getracht werd hierbij de ideeën waarover overeenstemming bestond eruit te lichten en de ideeën waarover men van mening verschilde met elkaar te bespreken. Na een korte pauze met koffie en gebak werden de gedachten opnieuw geprikkeld door een 'ingezonden brief' aan de gemeenteraad, waarin een projectgroep een voorstel doet voor een indoor- en outdoor sportcentrum met verschillende

daaraan gekoppelde activiteiten en voorzieningen. De deelnemers konden over de verschillende voorgestelde onderdelen van dit plan hun mening geven en aangeven welke delen volgens hen acceptabel zijn in het gebied en welke niet, of welke voorwaarden er aan de plannen verbonden moesten worden. Tenslotte is er in een korte plenaire sessie teruggerapporteerd over de uitkomsten van de beide groepen, en was er nog gelegenheid tot het stellen van vragen en eventuele opmerkingen.

4. Conclusies

Huidige doelgroepen

De mensen die nu vooral het gebied komen zijn in de optiek van de participanten globaal in te delen in de volgende groepen:

- 65-plussers
- gezinnen met jonge kinderen
- 30-ers met hun hondjes
- dagjesmensen
- mensen afkomstig uit Winterswijk en Lichtenvoorde

Algemeen

Uit beide bijeenkomsten kwam duidelijk naar voren dat het aantrekkelijke van het gebied 'de Winterswijkse Poort' bestaat uit rust, natuur en de landelijke omgeving. Dit blijkt tevens uit de activiteiten die vooral in het gebied worden ondernomen, te weten: wandelen, fietsen en genieten van de natuur. Deze sterke punten van het gebied (rust, ruimte en natuur) moeten zo veel mogelijk, ook in de toekomst, beschermd en gewaarborgd blijven.

Met betrekking tot de mogelijkheden voor recreatie, is men van mening dat er geen voorzieningen bij moeten komen die grote mensenmassa's trekken. Dit verstoort de rust in het gebied en kan ten koste gaan van de kwetsbare natuurgebieden. Grotere en commerciële recreatiebedrijven kunnen zich beter buiten de Winterswijkse Poort vestigen. Wanneer dit aan de westrand van Winterswijk gebeurt zijn deze voorzieningen voor zowel de vakantiegangers als de permanente bewoners van het gebied goed bereikbaar, terwijl de rust in het gebied niet wordt verstoord. Veel voorzieningen zijn bovendien volgens de geïnterviewden al aanwezig in de omgeving van het gebied (zoals zwembad, sportaccommodatie en horeca).

Wat wel wenselijk wordt geacht is het verbeteren van de kwaliteit van de reeds bestaande voorzieningen en infrastructuur. Tevens zou deze kwaliteit in de toekomst gewaarborgd moeten blijven. Te denken valt aan verbetering van wegen en paden in het gebied, de trimbaan, de verlichting en de speeltuin.

Wanneer er toch andere en nieuwe recreatieve voorzieningen of activiteiten ontwikkeld worden in het gebied dienen deze zoveel mogelijk gerelateerd zijn aan de natuur, is de opvatting.

Natuurgerichte recreatie

Onder de meeste deelnemers aan de discussie leeft het idee dat het goed is om met natuurgerichte recreatie de nadruk te leggen op educatie. Er kunnen meer excursies door het natuurgebied worden gehouden dan nu het geval is, en tevens met kleinere groepen tegelijk. Het is wellicht ook mogelijk om bij het unieke venengebied een klein en informatief bezoekerscentrum te realiseren, gericht op de natuurliefhebbers.

Voor de echte natuurliefhebbers liggen er wellicht mogelijkheden om in het natuurgebied voorzieningen te creëren die het observeren van vogels en wild mogelijk maken. Hierbij kan worden gedacht aan een uitkijktoren of observatiehutten, maar ook aan een eenvoudige voorziening als een bankje.

Wel moet hierbij opgemerkt worden dat deze ideeën niet bepaald omarmd worden door de lokale bewoners.

Vermaak

Wanneer het gaat om recreatie die niet direct natuurgericht is, is er sprake van verschillende meningen. Wel is er overeenstemming over het feit dat voorzieningen en activiteiten die vervuiling, geluidsoverlast en verstoring van de natuur met zich meebrengen niet passen in het gebied en daarom zelfs geweerd moeten worden.

Er liggen volgens de deelnemers mogelijkheden om de dagrecreatie uit te breiden. Dit moet dan wel gericht zijn op de periferie van het gebied. Voorgesteld werd om uit te gaan van zonering, waarbij het Korenburgerveen, als kwetsbaar natuurgebied wordt gezien als de kern van het gebied. In dit deel moet eventuele recreatie volledig afgestemd zijn op de natuurwaarden van het gebied, bij uitstek dus ruimte voor natuurgerichte recreatie. In de rand om het Korenburgerveen is wellicht ruimte voor zachte vormen van recreatie (zoals wandelen, fietsen, natuur bekijken etc.), terwijl in het buitengebied mogelijkheden kunnen worden ontwikkeld voor sportieve recreatie (zoals mountainbiken, survivals etc.) of andere voorzieningen.

Verblijf

Met betrekking tot verblijfsrecreatie en (permanente) bewoning liepen de meningen bij de beide groepen op een aantal punten uiteen. De verblijfsrecreanten zijn van mening dat permanente bewoning het gebied meer schade oplevert dan de seizoensgebonden verblijfsrecreatie. Er moet dan ook volgens de verblijfsrecreanten zeker niet meer permanente bewoning worden toegestaan.

De permanente bewoners van het gebied merken tijdens het hoogseizoen dat er meer vervuiling en geluidsoverlast in het gebied is, en willen daarom zo weinig mogelijk verblijfsrecreatie in het gebied. Grote (gezins)campings en nieuwe bungalowparken zijn volgens deze mensen uit den boze.

Beide groepen vinden dat kamperen bij de boer een goede mogelijkheid is om mensen die in het gebied willen recreëren te laten verblijven. Kamperen bij de boer is kleinschalig en trekt over het algemeen de rustzoekende recreant.

Communicatie

Uit de bijeenkomsten met bewoners is gebleken dat men uitermate sceptisch staat tegenover recreatieplannen in de Winterswijkse Poort. Dit leidde op de bewuste avond met de

permanente bewoners tot emotionele en beladen reacties. Men wil het liefst dat de bestaande situatie ongewijzigd blijft. Bij het ontwikkelen van plannen zal hier ter dege rekening mee gehouden moeten worden. Wanneer het gebied door recreatie-ondernemers en VVV wordt 'verkocht' als natuurrijk en rustig gebied, voor de 'echte' natuurliefhebbers zal de lokale weerstand beperkt zijn. Als daarentegen de Winterswijkse Poort wordt neergezet als een gebied met enorme recreatieve potenties, gericht op massatoerisme mag gerekend worden op een grote weerstand van de lokale bevolking. Dit alles pleit er voor om in de toekomst bij de verdere planontwikkeling nadrukkelijk in overleg te treden met alle lokaal betrokkenen.

SWOT-analyse

(sterkten-zwakten-kansen-bedreigingen)

STERK - natuur - rust - ruimte - wandelmogelijkheden - fietsmogelijkheden - natuurexcursies	ZWAK - kwetsbare natuur - infrastructuur - kwaliteit voorzieningen - weinig horeca - communicatie (PR)
KANSEN - natuurgerichte recreatie - doelgroepgerichte promotie - kleinschalige recreatie - 'zachte' recreatie - recreëren bij de boer - zonering	BEDREIGINGEN - massa-recreatie - druk op de natuur - horizonvervuiling - geluidsoverlast - afval/vervuiling

Bijlage 3 Persoonskernmerken enquête onder inwoners Winterswijk en Lichtenvoorde

Tabel B 3.1 Grootte huishouden

Grootte van het huishouden (N=206)	
1-persoonshuishouden	14,5
2-persoonshuishouden	41,9
3-persoonshuishouden	12,8
4-persoonshuishouden	19,7
5-persoonshuishouden	10,0
Meer dan 5-persoonshuishouden	1,1

Tabel B 3.2 Leeftijden

Leeftijd	Respondent (%) (N=204)	Partner (%) (N=165)
18 – 30 jaar	17,8	15,8
30 – 40 jaar	20,0	24,6
40 – 50 jaar	18,5	18,0
50 – 60 jaar	15,7	18,3
60 jaar en ouder	28,0	22,8

Tabel B 3.3 Leeftijden kinderen

Leeftijd	1e kind (N=85)	2e kind (N=60)	3e kind (N=22)	4e kind (N=3)	5e kind
0 – 6 jaar	37,7	41,2	22,6	54,6	0
6 – 12 jaar	24,6	21,5	38,2	22,7	0
12 – 18 jaar	17,1	26,9	26,7	22,7	0
18 jaar en ouder	20,6	10,4	2,5	0	0

Tabel B 3.4 Opleidingsniveau

Opleidingsniveau (N=198)	% Respondent
Lager (beroeps)onderwijs	25,9
Algemeen voortgezet/middelbaar beroepsonderwijs	39,9
Hoger beroepsonderwijs/universiteit	34,2

Tabel B 3.5 Werksituatie

Werksituatie	Respondent (%) (N=206)	Partner (%) (N=165)
Betaalde baan	54,0	47,9
Werkloos (WW-uitkering)	1,4	4,0
Bijstand/RWW/ABW/IOAW	2,6	0
WAO-/invaliditeitsuitkering	6,2	4,6
Gepensioneerd/VUT	22,0	15,3
Studerend/schoolgaand	2,7	0
Huisvrouw/huisman	9,1	10,2
Anders	3,6	3,4

Bijlage 4 Persoonskenmerken verblijfsrecreanten

Tabel B. 3.6 Grootte huishouden

Grootte van het huishouden (N=42)	%
<i>1-persoonshuishouden</i>	2,4
<i>2-persoonshuishouden</i>	64,3
<i>3-persoonshuishouden</i>	7,1
<i>4-persoonshuishouden</i>	11,9
<i>5-persoonshuishouden</i>	14,3
<i>Meer dan 5-persoonshuishouden</i>	0

Tabel B 3.7 Leeftijden

Leeftijd	Respondent (%) (N=42)	Partner (%) (N=41)
<i>18 – 30 jaar</i>	0	0
<i>30 – 40 jaar</i>	16,7	14,6
<i>40 – 50 jaar</i>	14,3	17,1
<i>50 – 60 jaar</i>	21,4	36,6
<i>60 jaar en ouder</i>	47,6	31,7

Tabel B.3.8 Leeftijden kinderen

Leeftijd	1e kind	2e kind	3e kind
<i>Totaal aantal</i>	14	11	3
<i>0 – 6 jaar</i>	2	5	1
<i>6 – 12 jaar</i>	5	4	0
<i>12 – 18 jaar</i>	4	2	2
<i>18 jaar en ouder</i>	3	0	0

Tabel B. 3.9 Opleidingsniveau

Opleidingsnivo (N=41)	% respondent
Lager (beroeps)onderwijs	22,0
Algemeen voortgezet/middelbaar beroepsonderwijs	41,5
Hoger beroepsonderwijs/universiteit	34,1

Tabel B. 3.10 Werksituatie

Werksituatie	Respondent (%)	Partner (%)
Betaalde baan	44,9	60,5
Werkloos (WW-uitkering)	0	0
Bijstand/RWW/ABW/IOAW	0	0
WAO-/invaliditeitsuitkering	2,7	2,6
Gepensioneerd/VUT	43,6	28,2
Studerend/schoolgaand	0	0
Huisvrouw/huisman	8,1	12,8
Anders	2,7	0

Bijlage 5 Achtergronden kansrijke voorzieningen en producten

Vogelobservatiepunt (N=106)

51% van de respondenten heeft aangegeven voor een vogelobservatiepunt te zijn, wanneer dit als nieuwe voorziening in Winterswijkse Poort zou worden gerealiseerd. Deze respondenten komen meer dan gemiddeld in de Winterswijkse Poort om te wandelen (65%) en om de natuur te bekijken en beluisteren (46%). Hier wordt tevens veel enthousiaster gereageerd op de volgende nieuwe voorzieningen in de Winterswijkse Poort: natuurinformatiepunt (72%) en opengesteld boerenbedrijf (60%). Tevens zijn dit mensen die de volgende activiteiten die je in de natuur kunt doen, meer dan gemiddeld aanspreken: Excursies met een boswachter (53%), bekijken van dieren (77%) en planten (63%), en het maken van een pelgrimstocht (44%).

Informatie/bezoekerscentrum (N=108)

10 personen hebben aangegeven een informatie- of bezoekerscentrum te missen in de Winterswijkse Poort. 108 personen hebben aangegeven er (helemaal) voor te zijn als er een informatiecentrum in Winterswijkse Poort komt. Van deze mensen bezoekt 43% de Winterswijkse Poort om de natuur te bekijken en te luisteren. Dit is hoger dan gemiddeld (37%). Wat betreft de nieuwe voorzieningen reageren mensen die voor het informatiecentrum zijn met name positief op vogelobservatie (70%), kinderboerderij (42%), opengesteld landgoed of boerderij (resp. 64 en 61%) en op een winkel met streekproducten (48%). Met name een activiteit als excursies met een boswachter spreekt deze mensen ook meer als gemiddeld aan (51%).

Herberg/hotel/terras (N=63)

Opvallend is dat 50% van de mensen die voor een herberg/hotel/terras zijn iets mist in de Winterswijkse Poort. Hoger dan gemiddeld scoren hier: natuurinformatiepunt, speelruimte voor kinderen en zwemgelegenheid. Voor de mensen die voor een horecagelegenheid zijn (dus ook voor degenen die voor een restaurant of een café zijn) geldt dat zij meer dan gemiddeld voor nieuwe voorzieningen zijn. Wanneer mensen voor de ene horecagelegenheid zijn, zijn zij over het algemeen ook meer dan gemiddeld voor een andere horecagelegenheid. Mensen die voor een herberg/hotel/terras zijn reageren bijvoorbeeld enthousiast op de volgende nieuwe voorzieningen: natuurcamping (32%), kinderboerderij (45%), speeltuin (58%) en een winkel met streekproducten (47%). Activiteiten in de natuur die deze mensen minder aanspreken zijn het bekijken van dieren en planten (resp. 47% en 40%). Ook spreekt wandelen (76%) en fietsen (67%) deze mensen minder aan dan gemiddeld. Meer dan gemiddeld spreken aan: schaatsen en zwemmen. Bij deze nieuwe voorziening is het moeilijk om aan te geven waar de respondenten exact voor zijn. Het kan zijn dat dit de verblijfsaccommodatie is (herberg of hotel), maar het kan ook dat het juist het terras is dat mensen aanspreekt.

Restaurant (N=57)

Mensen die voor een restaurant in de Winterswijkse Poort zijn komen meer dan gemiddeld naar het gebied om te wandelen (70%). Ook meer dan gemiddeld missen deze mensen voorzieningen in het gebied. De opvallendste voorzieningen die men mist zijn: natuurinformatiepunt (10%) en zwemmogelijkheden (12%). Mensen die voor een restaurant zijn reageren enthousiast op de volgende nieuwe voorzieningen: natuurcamping (30%), natuurinformatiepunt (63%), kinderboerderij (53%), opengesteld landgoed en boerderij (resp. 61 en 60%) en een winkel met streekproducten (47%). Activiteiten in de natuur die deze mensen minder aanspreken zijn het bekijken van dieren en planten (resp. 47% en 40%). Meer dan gemiddeld spreken aan: schaatsen en zwemmen.

Café (N=43)

Mensen die de Winterswijkse Poort meer dan gemiddeld bezoeken om de hond uit te laten, te zitten en luieren, of om na te denken, zijn vooral voor een café als nieuwe voorziening in het gebied. Ook deze mensen geven meer dan gemiddeld (55%) aan wat te missen in het gebied. Met name scoren hierbij natuurinformatiepunt (11%), zwemmogelijkheden (19%) en picknickplaatsen (12%) hoger dan gemiddeld. Als nieuwe voorziening scoort erg hoog de speeltuin voor kinderen, met 70%. Ook wordt meer dan gemiddeld enthousiast gereageerd op nieuwe voorzieningen als een natuurinformatiepunt (71%), een kinderboerderij (56%) en een winkel met streekproducten (51%). Van de activiteiten die in de natuur kunnen worden ondernomen valt het op dat met name de actievere meer dan gemiddeld aanspreken bij mensen die ook een café willen (survival, schaatsen, zwemmen en drop-ping). Minder dan gemiddeld spreken activiteiten aan als wandelen, excursies en het bekijken van dieren en planten.

Opengesteld landgoed (N=104)

Van de mensen die voor een opengesteld landgoed zijn, geeft 8% aan een natuurinformatiepunt te missen in de Winterswijkse Poort. Daarnaast wordt, zoals te verwachten, meer dan gemiddeld positief gereageerd op een natuurinformatiecentrum als nieuwe voorzieningen (67%). Ook op een plek om vogels te observeren en een opengesteld boerenbedrijf wordt enthousiast gereageerd (resp. 60 en 81%). Tenslotte is 50% van deze mensen voor een winkel met streekproducten in de Winterswijkse Poort. Twee activiteiten spreken meer dan gemiddeld aan, waarvan er een in het verlengde ligt van een opengesteld landgoed, nl. overnachten op een landgoed (32%). Daarnaast is picknicken op de heide een activiteit die deze mensen aanspreekt (47%).

Opengesteld boerenbedrijf (N=91)

De mensen die voor een opengesteld boerenbedrijf zijn in de Winterswijkse Poort, bezoeken dit gebied vaker dan gemiddeld om te wandelen en te fietsen (resp. 70 en 66%). Wat men mist is een natuurinformatiepunt (9%). Op een aantal nieuwe voorzieningen wordt tevens meer dan gemiddeld enthousiast gereageerd, dit zijn o.a. natuurinformatiepunt (73%), een plek om vogels te observeren (69%), een restaurant (37%) en een winkel met streekproducten (54%). Van deze mensen verbaast het niet dat zij ook erg positief reageren op een opengesteld landgoed, maar liefst 92%, en op kamperen bij de boer (44%). Activiteiten die hier ook mee samenhangen spreken deze mensen dan ook meer dan gemiddeld aan:

- 33% spreekt het kopen van streekproducten (heel) veel aan;
- 32% spreekt kamperen bij de boer (heel) veel aan;
- 36% spreekt overnachten op een landgoed (heel) veel aan.

Winkel met streekproducten (N=72)

Ook deze mensen bezoeken de Winterswijkse Poort meer dan gemiddeld om te wandelen (66%) en missen met name een natuurinformatiepunt (9%). Op veel nieuwe voorzieningen wordt meer dan gemiddeld positief gereageerd. De speeltuin scoort hoog met 51%, alsook de kinderboerderij met 55%. Daarnaast scoren de vogelobservatie, een horecagelegenheid, en een opengestelde boerderij of landgoed hoger dan gemiddeld. Van de activiteiten die deze mensen aanspreken springen met name picknicken (47%) en zwemmen (37%) er uit omdat deze hoger scoren dan gemiddeld. Het kopen van streekproducten spreekt 38% (heel) veel aan en 42% een beetje aan.

Speeltuin (N=73)

Het valt op dat de respondenten die (helemaal) voor een speeltuin voor kinderen zijn, ook positiever dan gemiddeld reageren op veel andere nieuwe voorzieningen. De meest opvallende zijn:

- 35% voor natuurcamping
- 62% voor kinderboerderij
- 53% voor opengesteld boerenbedrijf
- 50% voor winkel met streekproducten.

Ook zijn deze mensen meer dan gemiddeld voor een horecagelegenheid in de Winterswijkse Poort (herberg/hotel/terras: 50%, café 42% en restaurant: 46%).

Wanneer gekeken wordt wat deze mensen zoal aanspreekt om in de natuur te ondernemen, blijkt dat vooral zwemmen in een natuurplas meer dan gemiddeld aanspreekt (40%), en excursies met een boswachter juist minder aanspreken (33%).

Kinderboerderij (N=66)

Opvallend is dat mensen die voor een kinderboerderij zijn in de Winterswijkse Poort, in dit gebied meer dan gemiddeld komen om te wandelen (64%) en juist minder dan gemiddeld komen om te fietsen (55%). In het gebied worden met name door deze mensen speelmogelijkheden voor kinderen gemist. Een speeltuin voor kinderen scoort dan ook hoog, wanneer gevraagd wordt naar de mening over nieuwe voorzieningen (68%). Deze mensen zijn ook meer dan gemiddeld voor een horecagelegenheid in het gebied, en reageren tevens enthousiast op voorzieningen als een plek om vogels te observeren, een opengesteld boerenbedrijf en een winkel met streekproducten. Activiteiten die meer dan gemiddeld aanspreken zijn picknicken op de heide (43%), zwemmen (45%) en schaatsen (48%), en overnachten op een landgoed (34%).

Een kleine natuurcamping (N=43)

Wat door deze mensen met name gemist wordt is een natuurinformatiepunt (10%) en een speelplaats voor kinderen (13%). Ook bij deze mensen spreekt een horecagelegenheid in de Winterswijkse Poort aan. Daarnaast is men meer dan gemiddeld voor een speeltuin (60%) en een natuurinformatiepunt (71%), wat al overeenstemt met wat men mist in het

gebied. Ook reageert men nog positief op een kinderboerderij (46%), een opengesteld boerenbedrijf (56%) en een winkel met streekproducten (52%). Activiteiten die meer dan gemiddeld aanspreken zijn (uiteraard) kamperen in de natuur (41%) en kamperen bij de boer (34%).